Un model distributiu estàtic i dinàmic dels efectes de la immigració

Beneficis, costos, saldo net i substitució social segons classe nativa

Xema Gatnau

Resum

Aquest paper proposa un model econòmic i assagístic per representar els efectes distributius de la immigració segons classe social nativa. La tesi de partida és que els efectes no han de ser avaluats només en termes agregats —com ara el PIB— sinó sobretot en termes distributius: qui captura els beneficis, qui suporta els costos i com evoluciona aquest saldo amb el temps.

La primera part desenvolupa un model estàtic: defineix variables, canals positius i canals negatius, i representa un saldo net diferenciat segons nivell de renda. La segona part hi afegeix una dimensió temporal: mostra que un guany inicial per a determinades elits pot erosionar-se a mitjà i llarg termini si el procés esdevé massiu, persistent i substitutiu.

1. Introducció i objecte del model

La discussió pública sobre immigració tendeix a oscil·lar entre dues simplificacions: o bé s'afirma que la immigració és positiva per a "l'economia" en general, o bé es presenta com un cost generalitzat. Aquest document parteix d'una hipòtesi diferent: la immigració no té un únic efecte social, sinó una distribució desigual de beneficis i costos segons classes, sectors, tipus d'immigració i moment temporal del procés.

Per això es proposa distingir entre un model estàtic —una fotografia del moment inicial— i un model dinàmic —una trajectòria temporal del mateix fenomen. El primer indica qui tendeix a guanyar o perdre al començament; el segon mostra com aquest saldo pot canviar quan creixen la intensitat del fenomen, la persistència del flux i la possibilitat de substitució social.

2. Nota metodològica i abast

El model és conceptual i comparatiu. No pressuposa que tots els canals operin sempre ni amb la mateixa intensitat. Les magnituds reals depenen de factors com el tipus d'immigració, la qualificació, la taxa d'ocupació, l'elasticitat de l'oferta d'habitatge, la generositat de l'estat del benestar, la segregació espacial, la capacitat d'integració i la fortalesa institucional.

L'objectiu no és moralitzar sobre persones concretes, sinó analitzar una arquitectura distributiva: quin grup social captura avantatges privats i quin grup social assumeix costos materials, fiscals o sistèmics.

3. Part I — Model distributiu estàtic

El model estàtic descriu el saldo distributiu en un moment inicial. Per a cada classe social nativa c, es defineix un saldo migratori net SMC_c = B_c − C_c, on B_c representa els beneficis capturats per aquella classe i C_c els costos que suporta.

La intuïció és simple: les classes populars acostumen a capturar pocs beneficis directes i suporten molts costos immediats; certes classes altes o grups rendistes poden capturar beneficis rellevants i externalitzar una part dels costos.

4. Variables bàsiques del model

Variable	Definició	Interpretació
B_c	Beneficis capturats per la classe c.	Ingressos, rendes, estalvis de cost o avantatges de mercat.
C_c	Costos suportats per la classe c.	Pèrdues salarials, habitatge, fiscalitat, saturació de serveis o inestabilitat.
SMC_c	Saldo migratori net de la classe c.	Resultat distributiu inicial segons classe.
t	Temps.	Permet passar del model estàtic al dinàmic.
I	Intensitat del procés migratori.	Magnitud relativa del flux i del seu arrelament.
R	Grau de substitució.	Capacitat del procés d'ocupar posicions econòmiques, socials o institucionals.
E	Elasticitat institucional.	Capacitat de l'Estat i de les infraestructures d'absorbir el procés sense col·lapse.

5. Canals positius principals

Canal	Qui el captura o pateix sobretot	Mecanisme
P1. Treball més barat	Empresaris intensius en mà d'obra, sectors de serveis, plataformes.	Reducció de costos salarials i major elasticitat operativa.
P2. Augment de la demanda	Empreses, distribuïdors, propietaris, Estat en part.	Més consum agregat i més activitat econòmica.
P3. Rendes immobiliàries	Propietaris i rendistes.	Més demanda d'habitatge i de locals.
P4. Serveis personals barats	Classes mitjanes-altes i altes.	Cures, restauració, logística i serveis domèstics més barats.
P5. Cotitzacions i impostos	Sector públic i sistema de pensions, si hi ha ocupació efectiva.	Contribució fiscal positiva quan l'ocupació és estable i suficient.
P6. Dinamisme comercial	Alguns barris, sectors i cadenes comercials.	Obertura de negocis, ampliació d'horaris i rotació més alta.
P7. Renovació demogràfica	Economia agregada en escenaris de baixa natalitat.	Ampliació de població activa a curt termini.

6. Canals negatius principals

Canal	Qui el captura o pateix sobretot	Mecanisme
N1. Pressió salarial	Treballadors natius de baixa i mitjana qualificació.	Competència laboral i més poder empresarial de substitució.
N2. Pressió sobre l'habitatge	Llogaters, joves i classes populars.	Més demanda sobre segment assequible i barris tensionats.
N3. Saturació de serveis públics	Usuaris intensius de sanitat, educació i serveis socials.	La demanda creix més ràpid que l'oferta institucional.
N4. Competència per ajudes	Pobres natius i immigrants pobres alhora.	Racionalització, cues i selecció més estricta.
N5. Degradació o transformació d'entorns	Residents amb baixa capacitat de reubicació.	Canvis ràpids en barris, espais i usos socials.
N6. Cost fiscal net	Contribuents nets si el saldo fiscal és negatiu.	Més despesa pública sense suficient retorn fiscal.
N7. Substitució de posicions	Classes mitjanes, petites burgesies i, eventualment, elits locals.	Nous grups econòmics i professionals poden desplaçar posicions existents.
N8. Inestabilitat sistèmica	Conjunt del sistema a llarg termini.	Tensió institucional, fragmentació i conflicte distributiu acumulat.

7. Matriu simplificada del saldo per classe social nativa

Classe	Captura de beneficis	Exposició a costos	Saldo esperat
Classes baixes natives	Molt baixa	Molt alta	Molt negatiu
Classe treballadora	Baixa	Alta	Negatiu
Classes mitjanes-baixes	Baixa o moderada	Alta	Negatiu o ambigu
Classes mitjanes propietàries	Moderada	Mitjana	Ambigu
Classes mitjanes-altes	Moderada o alta	Baixa o mitjana	Ambigu o lleugerament positiu
Classe alta empresarial	Alta	Baixa o mitjana	Positiu a curt termini
Classe rendista/immobiliària	Molt alta	Baixa	Molt positiu a curt termini
Elits locals dependents d'estabilitat	Alta a curt termini	Creixent a llarg termini	De positiu a ambigu o negatiu

8. Matriu segons tipus d'immigració

Tipus d'immigració	Efecte probable sobre classes populars natives	Efecte probable sobre elits
Alta qualificació i alta renda	Més neutral o només lleugerament negativa	Positiu per fiscalitat i economia avançada
Treballadora de baixa renda	Negativa per salaris, habitatge i serveis	Positiva per empresaris i propietaris
No treballadora o fiscalment deficitària	Negativa forta	Ambigua o negativa, excepte sectors molt particulars

Tipus d’immigració	Efecte probable sobre classes populars natives	Efecte probable sobre elits
Emprenedora o capitalitzada	Pot ser neutral o positiva	Positiva per inversió i xarxes econòmiques
Massiva no planificada	Negativa molt forta	Positiva al principi, però potencialment negativa a llarg termini

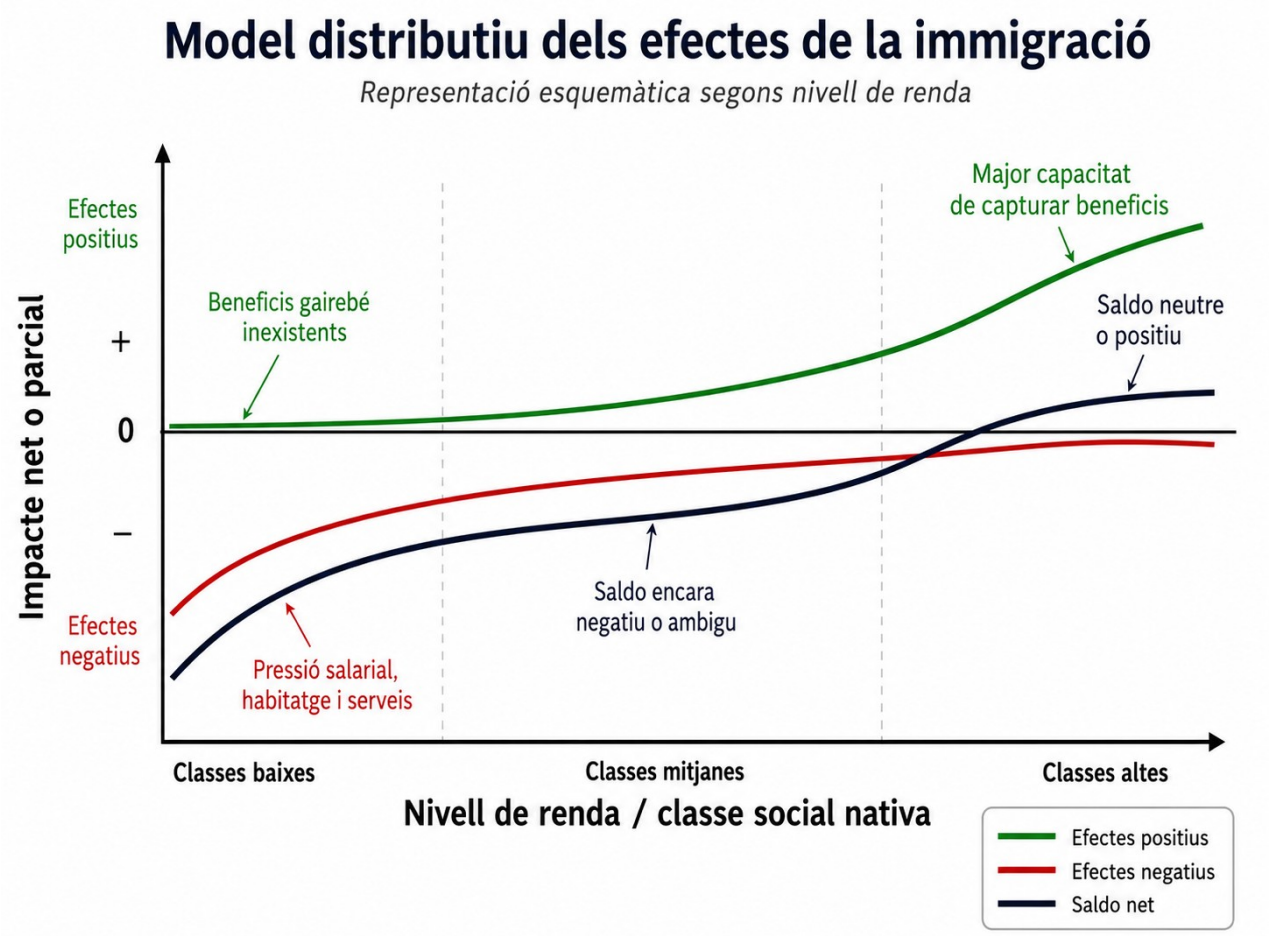

Figura 1. Representació esquemàtica del saldo distributiu inicial segons nivell de renda.

9. Lectura de la figura estàtica

La corba verda representa els efectes positius: a les classes baixes són gairebé inexistents i augmenten progressivament a mesura que creix la renda, el patrimoni i la capacitat de convertir el fenomen en benefici privat. La corba vermella representa els efectes negatius: són molt intensos a les classes baixes, s’atenuen parcialment a les classes mitjanes i s’aproximen al zero a les classes altes.

La corba blava és el saldo net. Comença molt negativa a les classes populars, roman negativa o ambigua a les classes mitjanes i només tendeix cap a valors neutres o positius a les classes altes. El model no diu que tota classe alta hi guanyi sempre, sinó que la seva capacitat mitjana de capturar beneficis és més gran.

9.1. Representació gràfica simplificada

Abans d'introduir el temps, el mateix mecanisme es pot condensar en un esquema conceptual molt simple: el saldo tendeix a pujar amb la renda i el patrimoni perquè augmenta la capacitat de capturar beneficis i de reduir l'exposició directa als costos.

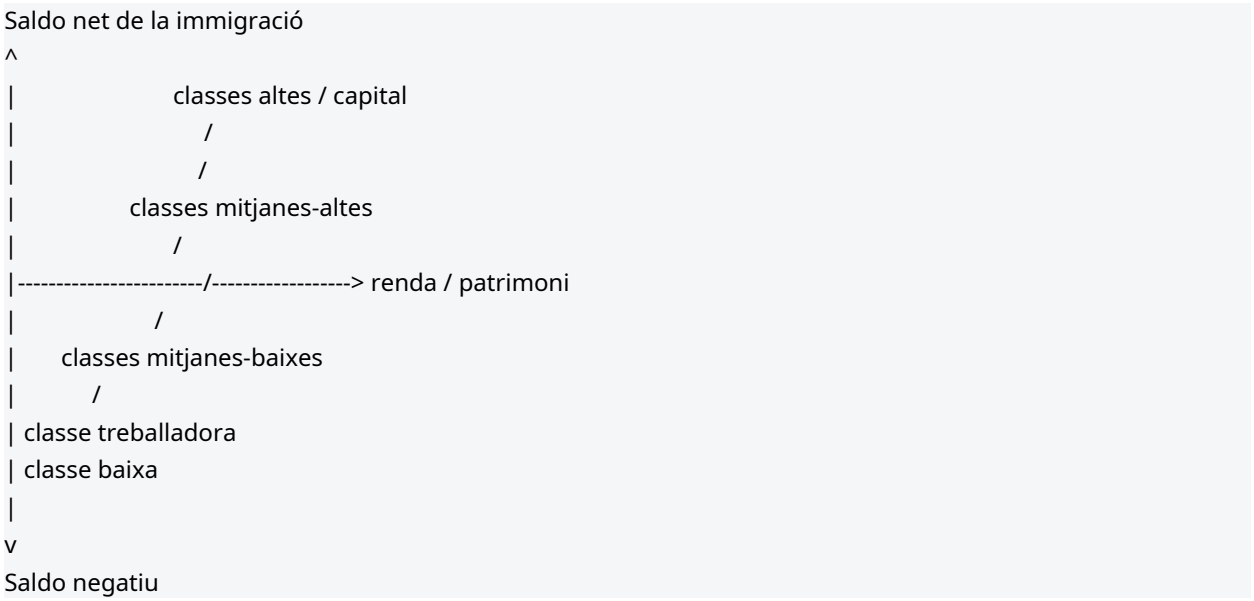

La corba puja amb la renda i el patrimoni perquè augmenta la capacitat de capturar beneficis: propietat, capital, empreses, serveis barats, rendes immobiliàries, capacitat de canviar de barri, escola privada, sanitat privada i, en general, més instruments per privatitzar els guanys i externalitzar una part dels costos.

9.2. Formulació teòrica més forta

> *Els efectes de la immigració són distributius i no agregats. El PIB pot augmentar mentre el benestar material de les classes treballadores natives disminueix. Això passa quan els beneficis de la immigració —més demanda, mà d'obra abundant, rendes immobiliàries i ampliació del mercat— són capturats principalment pel capital i pels propietaris, mentre que els costos —pressió salarial, competència residencial, saturació de serveis públics i transformació dels barris— són suportats principalment per les classes baixes i mitjanes-baixes natives.*
>
> *La immigració no divideix només entre "natius" i "immigrants", sinó entre classes que capturen els beneficis de la mobilitat humana i classes que en suporten els costos materials immediats.*

Aquesta formulació permet defensar una tesi de classe: la posició davant la immigració no és només moral, ideològica o identitària; també pot reflectir una posició material. Les classes populars poden ser més sensibles als costos no perquè siguin necessàriament més hostils, sinó perquè tenen menys capacitat d'escapar-ne i menys possibilitats de transformar-los en benefici.

9.3. De la fotografia estàtica a la trajectòria temporal

La primera imatge representa l'impacte inicial de la immigració segons el nivell de renda de la població nativa. És una representació de curt termini: en un moment determinat, les classes baixes i treballadores natives suporten molts costos i capturen pocs beneficis, mentre que certes classes altes poden capturar beneficis inicials —mà d'obra més barata, més demanda, més rendes immobiliàries, més consum i més possibilitat d'externalitzar costos—.

Però aquest model encara és incomplet perquè no incorpora el temps. En una representació dinàmica cal afegir que els efectes no són estables: allò que al principi pot beneficiar determinades elits pot acabar erosionant també la seva posició si el procés migratori esdevé massiu, persistent i substitutiu.

10. Part II — Del model estàtic al model dinàmic

El model estàtic és necessari, però insuficient. Cal afegir el temps. Així, per a cada classe c i moment t, el saldo passa a ser SMC_(c,t) = B_(c,t) − C_(c,t). El punt central és que B i C no són constants: canvien quan canvia la magnitud del flux, la seva persistència i la seva capacitat de reproducció o substitució.

A curt termini, certes classes altes poden beneficiar-se de mà d'obra més abundant, major demanda i més rendes immobiliàries. A llarg termini, però, la mateixa dinàmica pot erosionar aquests guanys si incrementa la substitució de posicions, la tensió institucional o la inestabilitat sistèmica.

10.1. La tesi dinàmica

La tesi dinàmica pot formular-se de manera explícita així:

> *A curt termini, la immigració pot generar una distribució asimètrica dels beneficis i costos: les classes baixes natives tendeixen a suportar els costos immediats, mentre que certes elits poden capturar beneficis. Però a llarg termini, si el procés esdevé massiu, persistent i substitutiu, aquests beneficis poden erosionar-se també per a les classes altes, perquè la substitució social, la pressió sobre les institucions, la competència entre elits i la inestabilitat sistèmica poden acabar anul·lant el guany inicial.*

Dit d'una manera més clara:

> *El capital pot beneficiar-se inicialment d'una immigració abundant, però si el procés altera massa l'estructura social que feia possible aquell mateix capital —cohesió, estabilitat, seguretat jurídica, mercat intern, confiança institucional, continuïtat cultural i reproducció de les classes dirigents locals —, el benefici privat inicial pot convertir-se en cost sistèmic final.*

11. El model 4D: classe, saldo, temps i intensitat

- Dimensió 1 — Classe social nativa: classes baixes, mitjanes i altes.
- Dimensió 2 — Saldo net: positiu, neutre o negatiu segons la relació entre beneficis i costos.
- Dimensió 3 — Temps: curt, mitjà i llarg termini.
- Dimensió 4 — Intensitat: representada visualment mitjançant el color; indica la força del saldo, així com la magnitud del procés i del seu deteriorament.

12. Les quatre fases del procés dinàmic

Fase 1. Benefici selectiu inicial. Les classes baixes presenten un saldo molt negatiu. Certs propietaris, empresaris intensius en treball o sectors de serveis poden capturar guanys inicials.

En el primer moment, les classes baixes natives tenen un saldo clarament negatiu: més competència salarial, més pressió sobre l'habitatge i més competència pels serveis públics. En canvi, una part de les classes altes pot tenir un saldo positiu, especialment quan pot transformar l'augment de població o de mà d'obra en renda privada.

- Empresaris intensius en mà d'obra.
- Propietaris immobiliaris.
- Sectors de serveis.
- Plataformes i grans distribuïdors.
- Elits urbanes amb capacitat d'aïllar-se dels costos locals.

Aquesta és la fase en què el discurs «augmenta el PIB» pot ser cert però insuficient: l'augment agregat no identifica qui captura l'increment de renda ni qui n'assumeix els costos distributius.

Fase 2. Erosió de les classes mitjanes. Els costos ja no es limiten a salaris baixos: habitatge, fiscalitat, competència professional i saturació de serveis tensionen les classes mitjanes.

Després, el cost puja cap a les classes mitjanes. Ja no afecta només els treballadors de baixa qualificació. També pot afectar grups que depenen del mercat local de l'habitatge, de la demanda professional o dels serveis públics.

- Autònoms.
- Petit comerç.
- Professionals locals.
- Joves formats.
- Classes mitjanes llogateres.
- Funcionaris i treballadors de serveis públics tensionats.

Aquí el saldo de la classe mitjana es torna ambigu o negatiu. Pot obtenir alguns beneficis —com consum més barat, més demanda o serveis personals més accessibles— i, alhora, patir encariment de l'habitatge, pressió fiscal, transformació dels entorns urbans i competència professional. Per això el saldo mitjà és especialment contingent.

Fase 3. Substitució de posicions. Nous grups poden desplaçar posicions comercials, professionals, empresarials o polítiques abans ocupades per grups natius.

A llarg termini, la substitució no afecta necessàriament només les classes baixes. També pot aparèixer una substitució de les mateixes burgesies locals, entesa no com un mecanisme automàtic sinó com una possibilitat quan el procés és prou intens, persistent i capaç de crear xarxes econòmiques i institucionals pròpies.

- Substitució comercial.
- Substitució empresarial.
- Substitució professional.

- Substitució immobiliària.
- Substitució demogràfica.
- Substitució política.
- Substitució cultural.

La burgesia local pot interpretar inicialment la immigració sobretot com una font de mà d'obra o de demanda. Però si el procés és prou intens, poden aparèixer nous grups econòmics, noves xarxes empresarials, noves lleialtats, nous circuits comercials i noves formes de poder social que disputin o desplacin posicions de la burgesia autòctona tradicional.

> *La classe alta local pot creure que administra el procés, però a llarg termini pot descobrir que també és administrada, reemplaçada o desplaçada per ell.*

Fase 4. Cost sistèmic general. Quan el procés és massiu i persistent, el benefici privat inicial pot convertir-se en cost sistèmic: més fragmentació, menys confiança i més inestabilitat.

En l'última fase, el problema deixa de ser només distributiu i esdevé sistèmic. Els costos ja no es limiten als tres canals materials més immediats —salaris, habitatge i serveis públics—, sinó que poden estendre's a les condicions que fan possible la cooperació econòmica i institucional.

- Confiança social.
- Continuïtat institucional.
- Seguretat.
- Cohesió cultural.
- Governabilitat.
- Legitimitat política.
- Reproducció de les elits locals.

En aquest punt, fins i tot les classes altes poden deixar de tenir un saldo positiu. Encara poden conservar beneficis privats parcials, però els costos sistèmics acumulats poden superar-los.

12.1. Formulació sintètica del procés

Una formulació forta del conjunt de les quatre fases seria:

> *El model estàtic mostra que, en el curt termini, la immigració pot beneficiar determinats sectors del capital mentre perjudica sobretot les classes populars natives. El model dinàmic afegeix que aquest benefici de les elits no és necessàriament permanent. Si la immigració esdevé massiva, persistent i substitutiva, el procés pot erosionar també les classes mitjanes, després les burgesies locals i finalment l'estabilitat del sistema que permetia a les elits capturar beneficis. Així, el saldo pot evolucionar des d'un guany privat inicial cap a una pèrdua sistèmica general.*

13. Taula de substitució de posicions i burgesies locals

Àmbit	**Posicions potencialment afectades**	**Mecanisme de substitució**
Comercial	Petit comerç, distribució local i restauració.	Nous circuits comercials i canvi de propietat.

Àmbit	Posicions potencialment afectades	Mecanisme de substitució
Professional	Autònoms, tècnics i professionals locals.	Més competència i reordenació de segments ocupacionals.
Immobiliària	Propietaris locals, accés residencial i control del sòl.	Canvis de propietat, rendes i patrons de barri.
Empresarial	Petites burgesies i empreses familiars.	Entrada de noves xarxes de capital i intermediaris.
Política i institucional	Elits locals i intermediaris polítics.	Nous blocs de pressió, demanda institucional i canvis de lleialtat.
Cultural i simbòlica	Reproducció social de grups dirigents locals.	Erosió de continuïtats i codis compartits.

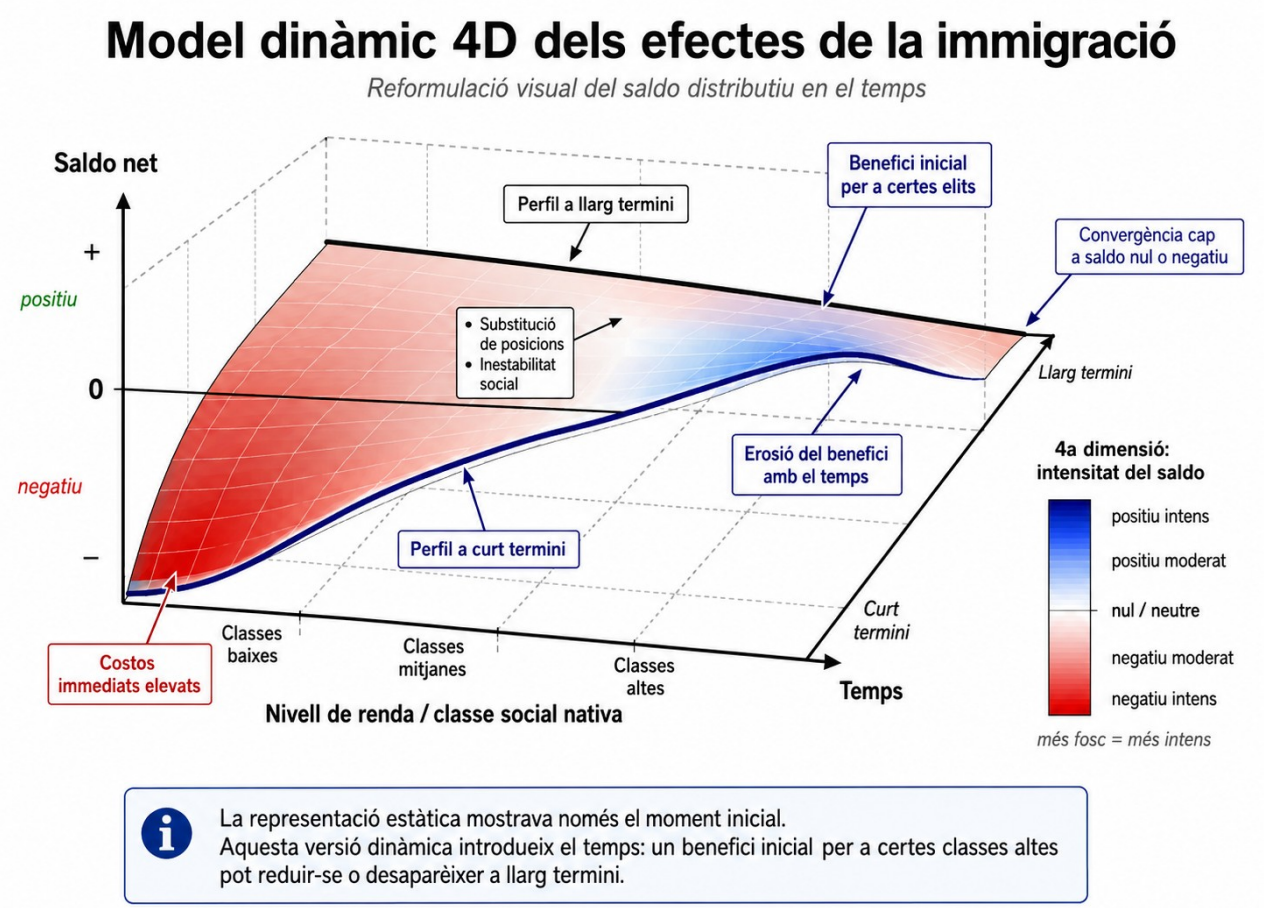
Model dinàmic 4D dels efectes de la immigració
Reformulació visual del saldo distributiu en el temps
Saldo net
+
positiu
0
negatiu
–
Perfil a llarg termini
Benefici inicial per a certes elits
Convergència cap a saldo nul o negatiu
• Substitució de posicions
• Inestabilitat social
Llarg termini
Erosió del benefici amb el temps
Perfil a curt termini
Curt termini
Costos immediats elevats
Classes baixes
Classes mitjanes
Classes altes
Nivell de renda / classe social nativa
Temps
4a dimensió: intensitat del saldo
positiu intens
positiu moderat
nul / neutre
negatiu moderat
negatiu intens
més fosc = més intens
La representació estàtica mostrava només el moment inicial.
Aquesta versió dinàmica introdueix el temps: un benefici inicial per a certes classes altes pot reduir-se o desaparèixer a llarg termini.

Figura 2. Model dinàmic 4D: reformulació visual del saldo distributiu en el temps.

14. Lectura guiada del gràfic 4D

El perfil de curt termini mostra una línia que puja des d'un saldo molt negatiu a les classes baixes cap a una zona lleument positiva a les classes altes. Aquest és el moment en què certes elits poden beneficiar-se.

El perfil de llarg termini és més baix: el benefici s'erosiona. La superfície acolorida indica que, a mesura que creix el temps i la intensitat del procés, la zona positiva es redueix i tendeix a convergir cap a un saldo nul o negatiu. Les anotacions de "substitució de posicions" i "inestabilitat social" expressen el mecanisme teòric d'aquesta caiguda.

15. Formalització sintética del model

$$SMC_{(c,t)} = B_{laboral} + B_{immobiliari} + B_{consum} + B_{fiscal} - C_{salarial} - C_{habitatge} - C_{serveis} - C_{fiscal} - C_{substitució} - C_{inestabilitat}$$

Per a les classes baixes: $B \approx 0$ i $C > 0 \rightarrow SMC < 0$

Per a certes classes altes a curt termini: $B > C \rightarrow SMC > 0$

Per a certes classes altes a llarg termini, si augmenten R i I: $C_{substitució} + C_{inestabilitat} > B \rightarrow SMC \leq 0$

15.1. Fórmula ampliada del saldo dinàmic

$$SaldoNet_{(c,t)} = B_{laboral} + B_{immobiliari} + B_{consum} + B_{fiscal} - C_{salarial} - C_{habitatge} - C_{serveis} - C_{cohesió} - C_{substitució} - C_{inestabilitat}$$

Per a les classes baixes: $B \approx 0$; $C > 0$; per tant, $SaldoNet < 0$.

Per a les classes altes a curt termini: $B > C$; per tant, $SaldoNet > 0$.

Per a les classes altes a llarg termini: $C_{substitució} + C_{inestabilitat} + C_{desplaçament} > B$; per tant, $SaldoNet \leq 0$.

15.2. Explicació de la Formalització del model

El model pot sintetitzar-se en tres proposicions. Primera: l'impacte de la immigració no és homogeni, sinó distributiu. Segona: el saldo distributiu depèn de la posició de classe, perquè cada classe té una exposició diferent als costos i una capacitat diferent de capturar beneficis. Tercera: el saldo no és fix, sinó temporal; pot canviar de signe amb el pas del temps.

Així, per a les classes baixes natives, el model preveu que els beneficis directes siguin molt reduïts i els costos siguin elevats. Això no significa que tota persona immigrant perjudiqui tota persona nativa de classe baixa, sinó que el règim migratori, quan no està planificat i es concentra en perfils de baixa renda, tendeix a produir competència en els espais materials on aquestes classes ja estaven tensionades.

Per a les classes mitjanes, el saldo és més contingent. Depèn de la propietat immobiliària, del sector professional, del barri, de l'edat, del grau de dependència dels serveis públics i de la capacitat de mobilitat. Una classe mitjana propietària pot guanyar per valor immobiliari i perdre per degradació de l'entorn; una classe mitjana llogatera pot perdre per habitatge; un professional pot guanyar per demanda i perdre per competència o pressió fiscal. El seu saldo és, per definició, inestable.

Per a les classes altes, el saldo inicial pot ser positiu, però el model dinàmic introdueix una condició: aquest saldo només es manté si els costos sistèmics no creixen més ràpidament que els beneficis privats. En altres paraules, el benefici de classe alta és real però potencialment autodestructiu si depèn d'un procés que erosiona les condicions socials que fan possible la seva pròpia reproducció.

15.3. Condició de deteriorament dinàmic

Quan els costos acumulats de substitució, tensió institucional i inestabilitat superen els beneficis privats inicials, el saldo de les classes altes passa de positiu a nul o negatiu.

$$C_{substitució} + C_{inestabilitat} + C_{desplaçament} > B_{privats} \rightarrow SaldoNet_{altes} \leq 0$$

16. Escenaris comparatius

Escenari	Característiques	Resultat distributiu probable
Escenari A: moderat i complementari	Fluxos limitats, inserció laboral alta, cost fiscal contingut.	El saldo de les elits pot mantenir-se positiu i el de la resta és menys negatiu.
Escenari B: intens i desigual	Pes de baixa renda, habitatge rígid, serveis tensionats.	S'agreuja el saldo negatiu de classes populars i mitjanes.
Escenari C: massiu i persistent	Reproducció endògena, canvis institucionals i substitució de posicions.	El guany inicial de certes elits es redueix o desapareix.
Escenari D: substitutiu	Nous grups ocupen espais comercials, professionals o polítics rellevants.	Saldo convergent cap a nul o negatiu fins i tot per a elits locals.

17. Falsabilitat i dades necessàries

El model és contrastable. Es podria falsar si les dades mostressin que les classes populars capten beneficis nets sistemàtics més grans que les classes altes, o si els costos d'habitatge, salaris i serveis no es correlacionessin amb el tipus i la magnitud del flux migratori.

Per testar-lo caldrien, entre d'altres, dades sobre salaris per segment ocupacional, preus d'habitatge per barri, ús de serveis públics, saldo fiscal net per cohort, mobilitat social intergeneracional, canvis de propietat i composició de teixits comercials i professionals.

17.1. Límits, falsabilitat i ús responsable del model

Aquest model és conceptual i assagístic. No substitueix l'anàlisi empírica, sinó que ofereix una arquitectura per ordenar-la. Per convertir-lo en model quantitatiu caldria mesurar salaris per decils, preus de lloguer, ús de serveis públics, saldo fiscal per perfils, evolució de la propietat, concentració territorial, mobilitat social, delinqüència, confiança institucional i substitució empresarial o professional. Sense dades, el model és una hipòtesi ordenadora; amb dades, podria convertir-se en una eina comparativa entre països, ciutats i períodes.

També cal evitar una lectura moralment simplificadora. El model no afirma que les persones immigrants siguin culpables dels costos que poden generar-se. Moltes vegades, els immigrants mateixos són treballadors amb poc poder, utilitzats dins d'un règim econòmic que els situa en competència amb altres treballadors. La responsabilitat principal recau en les institucions, en l'estructura productiva, en la política d'habitatge, en el disseny de l'estat del benestar i en els interessos econòmics que decideixen o promouen certs fluxos sense assumir-ne els costos.

La falsabilitat del model exigeix preguntar quan no es compleix. Pot no complir-se si la immigració és altament qualificada, fiscalment positiva, territorialment equilibrada, culturalment integrada, institucionalment planificada i no substitutiva. També pot no complir-se en societats amb habitatge abundant, serveis públics molt robustos, salaris protegits i una estructura econòmica capaç d'absorbir població sense degradar el salari ni l'accés als béns essencials.

Per tant, el model no és una llei universal contra tota immigració. És una teoria dels riscos distributius i temporals d'un cert tipus de procés migratori: massiu, persistent, concentrat, de baixa renda relativa, amb feble integració i utilitzat per sectors del capital per ampliar oferta laboral o rendes immobiliàries. Aquesta precisió és necessària per evitar convertir una eina analítica en un eslògan.

18. Implicacions d'economia política

La primera implicació és que no n'hi ha prou amb mirar el PIB agregat. Una economia pot créixer alhora que empitjora la posició relativa de treballadors, llogaters o usuaris dels serveis públics.

La segona implicació és de classe: les preferències polítiques sobre immigració poden reflectir interessos materials diferents. Qui pot externalitzar costos i privatitzar beneficis percep el fenomen de manera diferent de qui suporta els costos en primera línia.

La tercera implicació és temporal: allò que és rendible a curt termini per a alguns sectors pot ser destructiu a llarg termini si erosiona els fonaments socials i institucionals que sostenen l'activitat econòmica.

18.1. Desenvolupament de les implicacions polítiques i econòmiques

La primera implicació és que el debat migratori no pot resoldre's amb una oposició moral simple entre obertura i tancament. El problema central és el règim de distribució dels costos i beneficis. Un model que concentra els costos als barris populars i els beneficis en el capital no és neutral, encara que s'expressi amb llenguatge humanitari o cosmopolita. La pregunta correcta no és només quanta immigració arriba, sinó qui la necessita, qui la decideix, qui la integra, qui paga els costos i qui en cobra les rendes.

La segona implicació és que el discurs del PIB agregat pot funcionar com una pantalla. Dir que el PIB creix no respon a si creixen els salaris reals, si baixa l'accés a l'habitatge, si millora el PIB per càpita, si els serveis públics poden absorbir l'augment de demanda o si la cohesió social es manté. Una economia pot fer-se més gran i menys habitable per a una part important de la seva població.

La tercera implicació és que les classes populars poden tenir una percepció més negativa no perquè siguin necessàriament menys morals, sinó perquè són les primeres a experimentar els costos materials del procés. El model permet interpretar aquesta sensibilitat com una resposta de classe: qui viu del salari, del lloguer i dels serveis públics té una exposició radicalment diferent de qui viu del capital, de la propietat o de la mobilitat.

La quarta implicació és que les elits haurien de ser analitzades també en perspectiva temporal. No n'hi ha prou amb dir que guanyen; cal preguntar durant quant temps guanyen i sota quines condicions. Una classe alta que maximitza beneficis de curt termini pot estar debilitant el marc social que permet la seva pròpia estabilitat de llarg termini. El model introdueix, així, una crítica no només des de baix, sinó també des de la prudència sistèmica.

19. Conclusió

El model proposat defensa una lectura distributiva i temporal de la immigració. En la seva versió estàtica, mostra que les classes baixes i treballadores natives tendeixen a suportar més costos i a capturar menys beneficis que les classes altes. En la seva versió dinàmica, mostra que els guanys inicials de certes elits no són necessàriament permanents.

La immigració no és només un fenomen demogràfic; és també un fenomen distributiu. La seva anàlisi exigeix distingir entre magnituds agregades i saldos de classe. Una societat pot créixer en població i PIB mentre una part de les seves classes populars perd capacitat adquisitiva, accés a l'habitatge, qualitat dels serveis i continuïtat dels seus entorns. En aquest sentit, el model estàtic permet veure una asimetria inicial: les classes baixes i treballadores natives acostumen a tenir poc a guanyar i molt a perdre, mentre que certes elits poden tenir molt a guanyar i relativament poc a perdre en el curt termini.

Però el model dinàmic afegeix una tesi més profunda: els guanys inicials de les elits no són necessàriament estables. Si el procés migratori es torna massiu, persistent i substitutiu, els costos poden escalar des de les classes baixes cap a les mitjanes i, finalment, cap a les mateixes burgesies locals. El resultat pot ser una erosió del benefici inicial i una convergència cap a un saldo nul o negatiu fins i tot per a aquells grups que al principi semblaven beneficiats.

La clau és entendre el pas del benefici privat al cost sistèmic. Una empresa pot guanyar amb salaris més baixos; un propietari pot guanyar amb lloguers més alts; un consumidor ric pot guanyar amb serveis més barats. Però si la suma d'aquests guanys privats destrueix cohesió, estabilitat, confiança, continuïtat institucional i reproducció social, el sistema sencer pot perdre. Llavors, allò que semblava racional per a una fracció de classe en el curt termini pot esdevenir irracional per al conjunt de la societat en el llarg termini.

El model proposat no pretén tancar el debat, sinó ordenar-lo. Permet formular una pregunta més precisa: no si la immigració és bona o dolenta en abstracte, sinó quin tipus d'immigració, amb quin volum, amb quina estructura laboral, amb quin saldo fiscal, en quin territori, amb quina política d'habitatge, amb quina capacitat d'integració i amb quins efectes sobre cada classe social nativa al llarg del temps. Aquesta és la pregunta que una economia política rigorosa hauria de posar al centre.

La immigració pot ser un benefici privat de curt termini i, alhora, un cost social de llarg termini. El model dinàmic 4D serveix per veure aquesta transformació: de la captura inicial de guanys a l'erosió progressiva del saldo de totes les classes, incloses les que al principi semblaven protegides.

Així, la immigració no divideix només entre "natius" i "immigrants", sinó també entre classes que capten beneficis i classes que suporten costos. I, a llarg termini, si el procés és molt intens i substitutiu, fins i tot sectors inicialment beneficiats poden veure deteriorat el seu saldo.

20. Diccionari final de variables i conceptes

Concepte	Definició
Saldo migratori net	Balanç entre beneficis i costos per a un grup social concret.
Captura de beneficis	Capacitat de convertir el fenomen en renda, estalvi de cost, valor immobiliari o avantatge de mercat.
Exposició a costos	Grau en què un grup pateix competència salarial, encariment d'habitatge, saturació de serveis o pressió fiscal.
Substitució de posicions	Desplaçament progressiu de grups econòmics, professionals o polítics per altres grups entrants o emergents.
Intensitat del saldo	Força relativa del caràcter positiu o negatiu del saldo, representada amb color en el gràfic 4D.